

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22
Baš smo vas se uželeli

Petak, 10. decembar 2021.

Kristijan Mandeač
Gi Ešed, flauta

Wolfgang Amadeus Mozart
Serenata notturna K 239

Marcia: Maestoso
Menuetto
Rondo: Allegretto

Trajanje: oko 14 minuta

Leonard Bernštajn
Halil za flautu i orkestar

Trajanje: oko 16 minuta

Igor Stravinski
Petruška – burleska u četiri scene (verzija iz 1947. godine)

Vašar na poklade
Petruškina soba
Arapinova soba
Vašar na poklade i smrt Petruške

Trajanje: oko 34 minuta

Kao važan segment opusa **Wolfganga Amadeusa Mocarta** (1756–1791) izdvajaju se divertimenta, serenade i kasacije, odnosno, višestavačne instrumentalne kompozicije koje su izvođene tokom različitih svečanosti i okupljanja reprezentujući ideju komponovanja muzike za zabavu. Iako nije poznato za koju priliku je Mozart u svom rodnom Salzburgu pisao **Serenadu br. 6** u De-duru KV 239 januara 1776. godine, niti ko je poručio ovo delo, postoje (osnovane) sumnje da je imao u vidu novogodišnje praznike ili predstojeći karneval, a možda i proslavu sopstvenog dvadesetog rođendana. Datum nastanka serenade otkriva da ona nije predviđena za izvođenje na otvorenom, dok termin *noćna* u naslovu dela, koji je u manuskriptu zapisan rukopisom njegovog oca Leopolda, svedoči o dobu dana kada bi trebalo izvoditi ovo delo, koje se zbog toga neminovno pozicionira uz slavnu Mozartovu serenadu *Mala noćna muzika* (1787).

Trostavačnu noćnu serenadu KV 239 izvode dva gudačka ansambla, čiji odnos podseća na postupke karakteristične za barokni *končerto grosso*. Naime, solističkom gudačkom kvartetu, suprotstavljena je veća izvođačka grupa u čijem su sastavu, netipično, i timpani, solistički tretirani u svečanom, ali suptilnom maršu. Različitim vidovima njihove interakcije stvaraju se antifonija, efekti eha i kontrasti svetlosti i senke u pogledu boje i dinamike zvuka. Delo karakteriše prepoznatljiv mozartovski humor; galantni karakter postignut je gotovo potpunim izbegavanjem dramske tenzije i tematskog razvoja, potenciranjem melodičnosti i jednostavnijeg harmonskog jezika, kao i referencama na tada popularne salcburške rustične melodije u finalnom rondou.

Leonard Bernštajn (1918-1990) je napisao *Halil* za flautu i orkestar 1981. godine. Posvetio ga je izraelskom flautisti Jadinu Tenenbaumu, i *njegovoj paloj braći* poginulim u Jom Kipur ratu 1973. godine, blizu Sueckog kanala. Dok sam naslov upućuje na izraelski naziv za flautu, podnaslov *Nokturno* govori o atmosferi i teškim trenucima noći sa kojom se čovek u rata može susresti.

„Halil“ nije formalno nalik nijednom delu koje sam dosad napisao, ali je slično sa većinom mojih dela u smislu borbe između tonalnosti i atonalnosti. U ovom slučaju, osećam tu borbu kao (...), želju za životom i utehu kroz umetnost, ljubav i nadu za mir. To je vrsta nokturna u kojem od početnog dvanaestonskog niza do završne dijatonske kadence, narasta nadolazeći konflikt – snovi, noćne more, smirenost, nesаница, strahovi, značaj umetnosti za život i nadu u mir. Nikada nisam upoznao Jadinu Tanenbauma, ali znam njegov duh, rekao je kompozitor o ovom delu.

Zajednički projekat Sergeja Djagiljeva i **Igora Stravinskog** (1882-1971) bila je **Petruška**, burleska u četiri scene. Delo komponovano 1911, redigovano je 1947. godine. Balet je zamišljen kao orkestarska svita sa izuzetno zahtevnim klavirskim partom, a naknadno je transkribovan u klavirsku kompoziciju *Tri fragmenta iz Petruške*, koja je postala sastavni deo literature klavirskih virtuozata. *Kruti, elementarni zvuk „Petruške“* doneo je revoluciju u istoriju muzike. Šokantan po ideji i sredstvima, izazvao je ista osećanja i kod publike. Iako je Stravinski potekao iz tradicionalne škole Rimskog-Korsakova i *Ruske petorke*, odrekao se mešanja orkestarskih boja, zarad instrumentacije sa *sirovim tembrima*. Hromatsko-harmonski stil poznog romantizma bio je zamenjen diatonikom smeštenom u novi kontekst politonalnosti, a jedinstven ritmički puls koji izvire iz folklornih obrazaca postao je pokretač radnje. Bizarna priča govori o neuzvratioj ljubavi između tri lutke – Petruške, koji je zaljubljen u Balerinu, i Arapinu, u kojeg je ona zaljubljena, a koji na kraju ubija Petrušku. Prva scena, *Vašar na poklade* opisuje mesto dešavanja radnje. Druga scena posvećena je Petruški i muzički opisuje njegov dobrodušni karakter. Najubedljivija je politonalnost dva polarno suprotstavljena (tonalno najudaljenija) akorda, kao spoj ljudskog i lutkarskog u liku Petruške. Treća scena govori o zlom Arapinu – njegov ples sa Balerinom izrasta iz vojničkog zvuka trube, koji se transformiše u valcer, prekidan ljubomorom Petruške. Poslednja scena donosi tragediju. Arapin ubija Petrušku na vašaru koji obiluje žanr-scenama: igrama dadilja, seljaka sa medvedom, cigana sa trgovcima, kočijaša i maskiranih ljudi. Petruškin duh se pojavljuje u novom liku, iskrivljen i *pokvaren* do krajnosti.

Danica Maksimović